

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ТА ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ВЕРБАЛЬНИХ БЛОКІВ

Тімченко Д. С.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Кириченко О. А.

Вербальна комунікація – це цілеспрямована лінгвопсихоментальна діяльність адресанта й адресата у процесі інформаційного обміну та впливу на співрозмовника за допомогою знаків природної мови. Назва даного виду спілкування походить від латинського слова "вербаліс", що означає усний, словесний. Знакова система є матеріальним посередником, який слугує для обміну інформацією між двома іншими матеріальними системами.

У семіотиці, яка займається вивченням таких знакових систем, виділяють кілька ознак природної людської мови, що відрізняють її від інших знакових систем і, особливо, від систем комунікації у тварин. Перш за все, природна людська мова є вокально-слуховим каналом для всіх мовних повідомлень, які передаються голосом і сприймаються слухом. Далі, мовна діяльність не має безпосередньо біологічного значення, вона в цьому плані несуттєва. У процесі розмови як би не змінювався характер мови (тембр, висота голосу, швидкість, інтонація тощо), це анітрохи не впливає на біологічні властивості навколишнього середовища. Нарешті, в людській мові відбувається довільна семантизація (надання сенсу) між явищем, що виступає в якості матеріального знака, і тим явищем, яке ним позначається. Без семантизації, як правило, немає мови як такої [4].

Таким чином, у людини одним з основних засобів комунікації є мова, мовне спілкування.

У процесі спілкування мовлення виконує декілька основних функцій: експресивну, емотивну, контактну та інформаційну. За допомогою експресивної функції мовець виражає свої думки та почуття і доносить їх до слухача. Емотивна функція сприяє емоційній оцінці та сприйняттю почуттів і волі того, хто говорить, людиною, яка сприймає інформацію. Контактна функція забезпечує безпосередню взаємодію між комунікантами під час мовленнєвого акту, а інформаційна – є способом передачі, або засобом досягнення певної мети [4].

Людська мова – досить повна і найбільш досконала форма комунікації. Комунікативна взаємодія людей відбувається переважно у вербальній (словесній) формі — в процесі мовного спілкування.

Його особливість полягає в тому, що за формою і за змістом воно спрямоване на іншу людину, включене в комунікативний процес, є фактом комунікації. Вербальна комунікація може бути спрямована не лише на окрему людину, а й на певну групу (чи навіть не мати конкретного адресата), але у будь-якому разі вона має діалоговий характер і являє собою постійні комунікативні акти. Тож акт вербальної комунікації — це діалог, що складається з промовляння та слухання. Вміння промовляти є давнім предметом дослідження. Існує спеціальна наука — риторика, яка сприяє розвитку спеціальної дисципліни — ораторського мистецтва [3].

При комунікації серйозною перешкодою для передачі інформації є бар'єри. Щоб надати мові стійкості, яка виникає під час декодування, необхідно належним чином орієнтуватися в специфіці тих бар'єрів, які обмежують розуміння інформації та виникають або в фізичному оточенні, або в сфері емоцій людини. При цьому виділяють три типи бар'єрів: особистісні, фізичні та семантичні.

Особистісні бар'єри пов'язані з комунікативними спотвореннями, породжуються людськими емоціями, невмінням слухати співрозмовника, соціально-економічним статусом, потребами, інтересами, накопиченим досвідом, а також психологічною несумісністю людей, що беруть участь в комунікації.

Фізичні бар'єри являють собою комунікативні перешкоди, що виникають в матеріальному середовищі взаємодії. Серед них виділяються всілякі "шуми", навколишнє оточення, погляди, посмішки, інтонації, модуляції голосу та ін. Вони здатні перешкоджати або, навпаки, сприяти розумінню і засвоєнню інформації, що передається. Дослідження показали, що 55% інформації сприймається через жести, пози і вирази обличчя; 38% - через інтонації і модуляції голосу, і лише 7% - через слова. Практично невербальна інформація бере верх над вербальною, в певній мірі навіть пригнічує її.

Семантичні бар'єри виникають там, де комуніканти кожен по своєму розуміє значення одних і тих самих символів, тобто приписують їм різні значення. Символи, як відомо, багатозначні, і при виборі одного з них може виникнути непорозуміння. Використовувані в комунікаціях обмеження звужують можливість інтерпретації і розуміння повідомлень, і привносять суб'єктивність в тлумачення і оцінку інформації.

Особливо складні проблеми виникають при побудові комунікацій між представниками різних культур. У цьому випадку обидві сторони повинні знати не тільки буквальні значення слів використовуваної мови, а й

інтерпретувати їх у належному контексті, враховуючи інтонацію, гучність, які супроводжують жести та ін.

Практично будь-яка комунікація здійснюється за допомогою символічних позначень, декодування, суб'єктивна інтерпретація яких може привести до виникнення емоційних і інших бар'єрів, блокуючим міжособистісне спілкування.

Комунікативні бар'єри можна подолати. Для цього будь-яка інформація має бути дещо надмірною. Останнє означає повне або часткове повторення повідомлення, яке зазвичай слугує лише для перевірки та коригування інформації. На думку І. Р. Гальперіна: "У потоці мовлення ... надмірність допомагає виділити головне, відітнути істотне, приглушити другорядне і тим самим дати можливість сконцентрувати увагу на самій інформації" [1]. Повідомлення, яке не містить надлишкової інформації, зазвичай найважче для сприйняття.

У той же час зайва надмірність повідомлення являє собою майже повну відсутність інформації, що також небажано. Оцінка інформації змістовного характеру визначається її новизною, свіжістю і несподіваністю.

Отже, які особливості передачі вербальної інформації? По-перше, в реальному спілкуванні метою акта комунікації виступає, як правило, не власне передача інформації, а певний вплив на співрозмовника. Вплив може здійснюватися у формі наказу, інструкції або в формі рекомендації, поради. По-друге, жива мова передбачає не односпрямовану передачу інформації, а взаємний обмін повідомленнями. У процесі подібного спілкування комуніканти по черзі міняються ролями, висловлюючись про спільний предмет розмови. За мовним дією комунікатора (акцією) завжди реакція комуніканта. Послідовність акції і реакції утворює мовну взаємодію, або елементарний діалог. Якщо мета комунікатора в цьому акті не досягається, то триває обмін мовними діями, поки не буде досягнута відповідна мета спілкування.

Тож важливою рисою вербальної комунікації є те, що за допомогою неї члени громади можуть не лише обмінюватися інформацією за допомогою певних мовних знаків, а й впливати один на одного, формувати думку про себе в оточенні. На основі виступу досвідченого оратора в слухачів формується певне враження про нього як мовну особистість, і як професіонала [2].

1. Гальперин И. Р. Информативность единиц языка: Пособие по курсу общего языкознания Изд. 3. 2018. 176 с.

2. Пасинок В. Г. Вербальні й невербальні засоби оратора. URL:

<http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6527/2/11pvgnzo.pdf>

3. Романюк І. В. Вербальні та невербальні складники діалогічного мовлення. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 8. Київ, 2016.

4. Харлан А. П. Особливості вербальної комунікації. Обрії друкарства, Т. 1 (4). Київ, 2015.

Тімченко, Д. С. Загальні принципи та вимоги до оформлення вербальних блоків [Текст] /Д. С Тімченко наук. кер. О. А. Кириченко // Перекладацькі інновації: матеріали XI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 19-20 березня 2021 р. / Редкол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О. Жулавська та ін. - Суми: СумДУ, 2021. - С. 32-35.